

AUKŠČIAUSIĄ ĮVERTINIMĄ GAVUSIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ ANALIZĖ (2010-2015 metų laikotarpis)

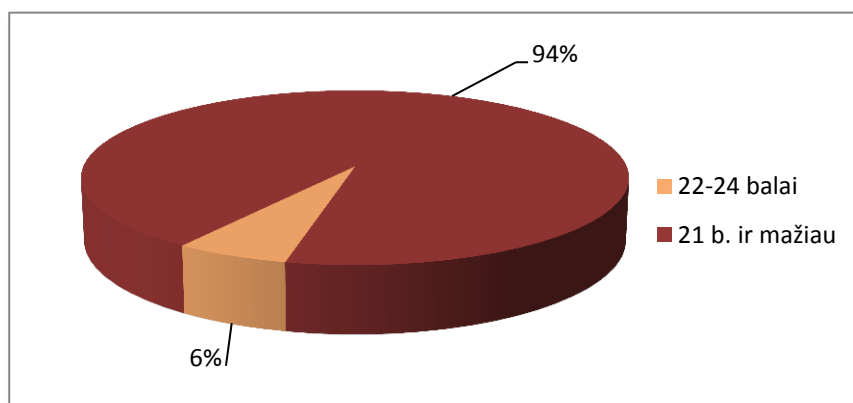
Aukščiausią įvertinimą gavusios studijų programos – tai programos, kurių bendras įvertinamasis balas sudaro ne mažiau 22 balų ir kurių nei viena vertinamoji sritis nebuvo įvertinta 1-2 balais.

Analizė apima 2010-2015 m. laikotarpį ir sudaryta Studijų kokybės vertinimo centro atliktų vykdomų studijų programų vertinimo pagrindu.

BENDRIEJI STATISTINIAI DUOMENYS

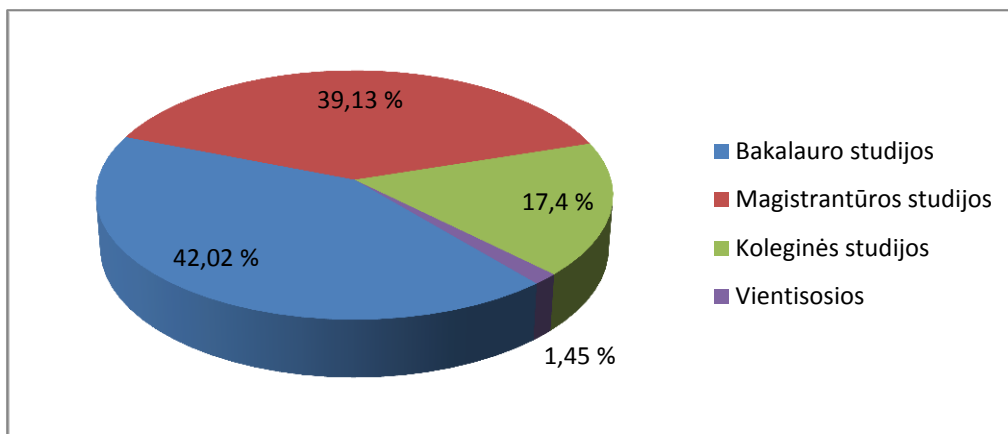
Iš viso 2010-2015 m. laikotarpiu buvo įvertintos 69 studijų programos, kurių bendras vertinamasis balas yra 22 ir daugiau balų. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų skaičius sudaro 6% nuo visų 2010-2015 m. laikotarpyje įvertintų studijų programų (1 pav.).

1 pav. 2010-2015 m. aukščiausią įvertinimą gavusių ir kitų studijų programų santykis, proc.

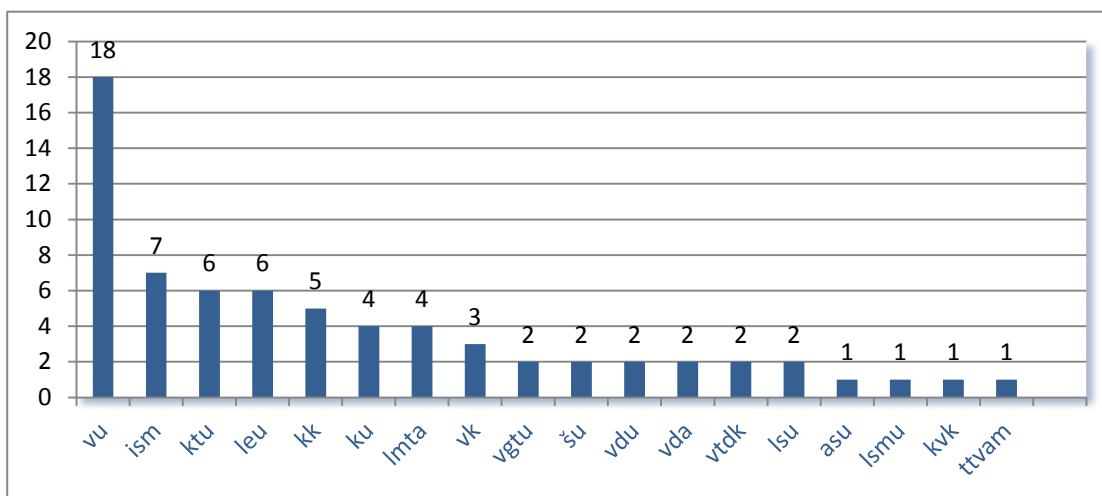
Pagal studijų rūšį, daugiausia aukščiausią įvertinimą gavusių programų yra universitetinės pirmosios pakopos – 29 studijų programos, šiek tiek mažiau – antrosios pakopos ir sudaro 27 programas. Koleginių profesinio bakalauro studijų programų yra 12 ir viena – vientisųjų studijų programa (biomedicinos mokslų srities). Antrame paveikslėlyje pavaizduotas procentalus aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas pagal studijų rūšį:

2 pav. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas pagal studijų rūšį, proc.

Iš visų 45¹ Lietuvos Respublikoje veikiančių aukštųjų mokyklų, aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų turi 18 aukštųjų mokyklų. Pagal aukštąją mokyklą analizuojamu laikotarpiu daugiausia tokių studijų programų yra Vilniaus universitete – 18. Toliau, tarp likusių 17 aukštųjų mokyklų, duomenys pasiskirsto su didesniu atotrūkiu nuo Vilniaus universiteto – sekanti didžiausią aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų kiekį turi ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas – tokių studijų programų jame yra 7. Tarp šių 17 aukštųjų mokyklų pastebimas tolygesnis aukščiausią įvertinimo gavusių studijų programų kiekio pasiskirstymas (3 pav.).

3 pav. Aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų kiekis aukštosiose mokyklose, vnt.²

Pagal studijų sritis, daugiausia 22-24 balais įvertintų programų yra socialinių mokslų srityje – 30

¹ Nuo 2016 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje veiks 44 aukštosios mokyklos.

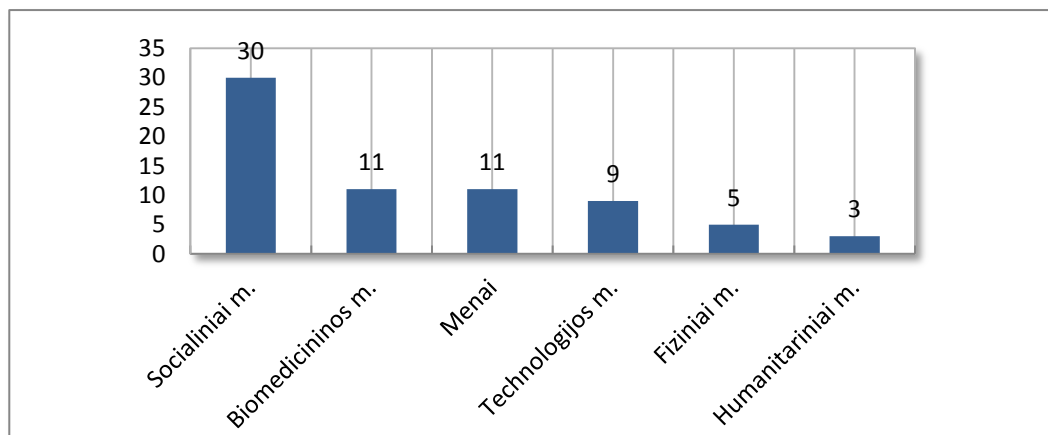
² Aukštųjų mokyklų santrumpų išaiškinimas:

ASU – Aleksandro Stulginskio universitetas
 ISM – Vadybos ir ekonomikos universitetas (International School of Management)
 KK – Kauno kolegija
 KTU – Kauno technologijos universitetas
 KU – Klaipėdos universitetas
 KVK – Klaipėdos valstybinė kolegija
 LEU – Lietuvos edukologijos universitetas
 LMTA – Lietuvos muzikos ir teatro akademija

LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas
 LSU – Lietuvos sporto universitetas
 ŠU – Šiaulių universitetas
 VK – Vilniaus kolegija
 TTVAM – Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla
 VGTU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas
 VDA – Vilniaus dailės akademija
 VTDK – Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija
 VDU – Vytauto Didžiojo universitetas
 VU – Vilniaus universitetas

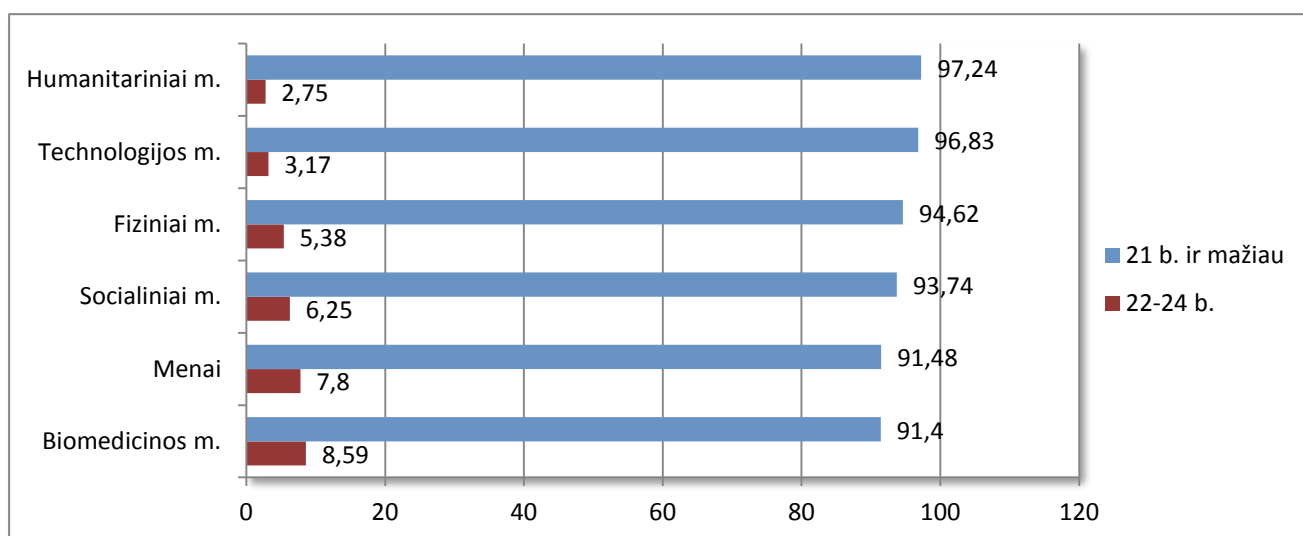
programų. Tai gerokai daugiau nei kitose studijų srityse: biomedicinos mokslų ir menų srityse yra po 11 aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų. Kitose studijų srityse – technologijų ir fizinių – aukščiausių įvertinimą gavusių programų yra dar mažiau – 9 ir 5 atitinkamai. Mažiausiai 22-24 balais įvertintų studijų programų yra humanitarinių mokslų srityje – 3 programos (4 pav.). Kita vertus, socialinių mokslų srityje yra vykdoma ir įvertinta daugiausia studijų programų, dėl ko šios srities studijų programų kiekis yra didesnis, lyginant su kitų studijų sričių programomis.

4 pav. Aukščiausių vertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas pagal studijų sritis, vnt.

Lyginant šiuos skaičius su bendru kiekvienos studijų srities 2010-2015 m. įvertintų programų skaičiumi, **aukščiausių įvertinimą gavusių programų skaičius atskirose studijų srityse nesiekia 9%**. Didžiausių įvertintų studijų programų kiekį sudaro programos, gavusios nuo 21 bendro vertinimo balo ir mažiau (mažiausias yra 7 balai) (5 pav.).

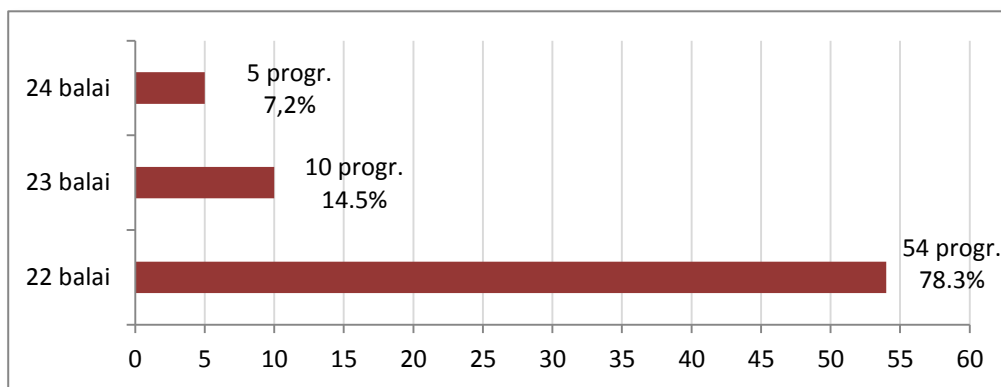
5 pav. Aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų palyginimas su žemesnius balus (nuo 21 balo ir mažiau) gavusių studijų programomis, proc.

Kaip matosi iš lentelėje pateiktų duomenų, daugiausia aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų yra biomedicinos mokslų srityje ir mažiausiai – humanitarinių mokslų srityje. Kita vertus, čia reikėtų pastebėti, kad patį aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų imtis – nuo 22 iki 24

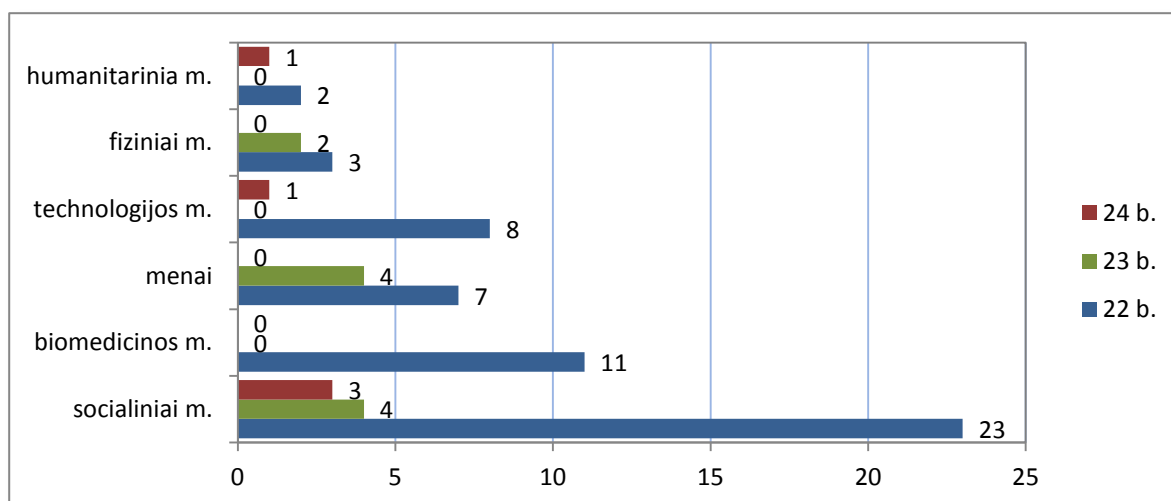
balų – nėra vienalytė. Iš 69 aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų dauguma – net 54 programų – gavo 22 balų bendrą vertinimą. Kitų 10 programų bendras įvertinimas siekia 23 balus. Tai atitinkamai sudaro 78,3% ir 14,5% visų aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų. Aukščiausių įmanomą įvertinimą – 24 balus – yra gavę penkios studijų programos; jos sudaro 7,2% visų aukščiausių vertinimą gavusių studijų programų (6 pav.).

6 pav. Aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų pasiskirstymas imties viduje, proc., vnt.

Toliau vertinant 22-24 balų pasiskirstymą kiekvienos studijų srities viduje, išaiškėjo, kad kai kurios studijų sritys neturi studijų programų, gavusių 24 balų bendrą vertinimą. Dominuoja visgi nuo 22 iki 23 balų bendrą įvertinimą gavusios studijų programos. 7 paveikslėlyje pateikiamas aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų imties duomenų pasiskirstymas tarp visų studijų sričių:

7 pav. 22-24 balų pasiskirstymas kiekvienos mokslų srities viduje, vnt.

Maksimalų bendrą balų skaičių – 24 balus – surinkusios 5 programos buvo įvertintos 2010, 2013 ir 2014 metais. Viena iš jų yra technologijų mokslų srities, viena – humanitarinių ir trys – socialinių mokslų srities studijų programos. Pagal studijų rūšį, dvi iš jų yra bakalauro studijų, kitos dvi – magistrantūros, ir viena – profesinio bakalauro studijų programos. Žemiau lentelėje pateikiama pilna

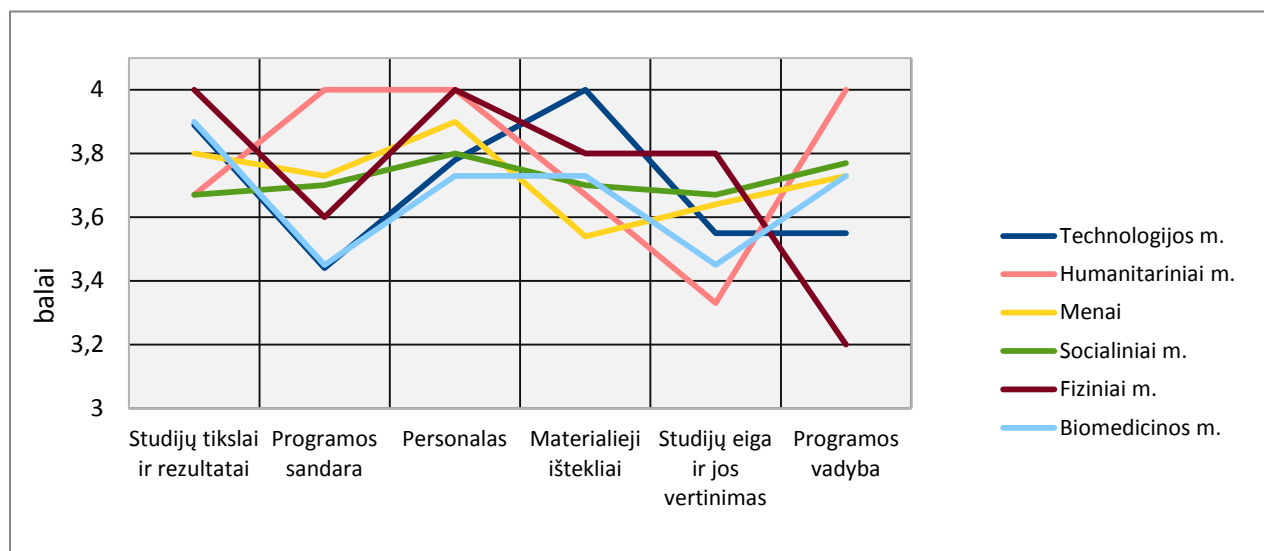
informacija apie šias programas:

1 lent. Studijų programos, kurių bendras įvertinimas yra 24 balai

Studijų sritis	Studijų kryptis	Studijų programa (valstybinis kodas)	Studijų rūšis	AM	Vertinimo metai
Technologijos mokslai	Bendroji Inžinerija	Geodezija (653H14003)	K	Kauno kolegija	2013
Socialiniai mokslai	Pedagogika	Muzikos pedagogika (612X14003)	BA	Lietuvos edukologijos universitetas	2010
	Edukologija	Edukacinės technologijos (621X20003)	MA	Kauno technologijos universitetas	2014
	Vadyba	Vadyba (621N20001)	MA	ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	2013
Humanitariniai mokslai	Regiono kultūros studijos	Azijos studijos (612U71001)	BA	Vilniaus universitetas	2013

Analizuojant duomenis pagal vertinamąsias sritis³, visų studijų kryptių studijų programų bendri vidurkių rodikliai yra pasiskirstę tarp žemiausio 3,57 (studijų eiga ir jos vertinimas) ir aukščiausio 3,87 (personalias) balų. **Suskaidžius vertinamųjų sričių vidurkius pagal atskiras studijų kryptis**, buvo nustatyta, kad balų vidurkių skirtumai svyruoja diapazone tarp 3,2 ir 4 balų (8 pav.).

8 pav. Vertinamųjų sričių balų vidurkių pasiskirstymas tarp studijų sričių

Didesnis skirtumas tarp studijų kryptių pastebimas studijų programos vadybos vertinamojoje srityje:

³ Išskiriamos šešios vertinamosios sritys:

1. Programos tikslai ir studijų rezultatai
2. Programos sandara
3. Personalias
4. Materialieji ištekliai
5. Studijų eiga ir jos vertinimas
6. Programos vadyba

Kiekviena iš sričių gali būti įvertinta nuo 1 iki 4 balų (1 – nepatenkinamai (yra esminių trūkumų, kuriuos būtina šalinti), 4 – labai gerai (sritis yra išskirtinė)).

fizinių mokslų srities programos už šią vertinamąją sritį yra gavę vidutiniškai 3,2 balų, o humanitarinių mokslų – 4 balus. Aukštesnius rodiklius galima stebėti personalo vertinamojoje srityje.

Kokybinė būdingiausių aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų bruožų analizė buvo konstruojama 1) įtraukiant visas šešias studijų programų vertinamąsias sritis ir 2) apjungiant visas studijų sritis – biomedicinos, fizinius, humanitarinius, socialinius, technologijos mokslus ir meno studijas.

Būdingiausių 22-24 balais įvertintų studijų programų bruožų apžvalga

Siekiant nustatyti būdingiausius aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų bruožus, buvo atlikta kokybinė ekspertinių vertinimo išvadų turinio analizė. Analizė išskaidyta pagal studijų programų vertinamąsias sritis apjungiant visas studijų sritis, kadangi nepavyko surasti kiek reikšmingesnio skirtumo tarp įvairių studijų sričių (studijų sričių ypatumai neturėjo didesnės įtakos studijų programų vertinimui). Analizuojant ekspertų vertinimo išvadas, buvo ieškoma išskirtinių vertintų studijų programų savybių, lėmusių aukščiausių balų pasirinkimą vertinamosioms sritims. Siekiant identifikuoti šias savybes, **buvo analizuojamos tik tos vertinamosios sritys, kurios gavo 4 balus.**

Atlikus kokybinę aukščiausių įvertinimą gavusių studijų programų analizę, buvo nustatyti du pagrindiniai išvadų tekstų ypatumai, lėmę ir šios analizės turinį:

Pirma, buvo nustatytos dvi skirtingos perspektyvos traktuojant tai, kas konkrečioje vertinamoje studijų programoje gali būti laikoma labai geru ir išskirtiniu bruožu – tai yra tai, kas atitinka srities įvertinimo balą „4“ – *labai gerai (sritis yra išskirtinė)*. Vieni ekspertai buvo linkę interpretuoti išskirtinumo sąvoką kaip visišką studijų programų atitikimą teisės aktams. Tokių ekspertų išvadose buvo minima, kad studijų programa 1) visiškai išpildo nacionalinių teisės aktų reikalavimus ir 2) teigiamai atsako į konkrečios vertinamosios srities kriterijus. Kiti ekspertai, atvirkščiai, buvo linkę matyti vertinamųjų studijų programų atitikimą teisės aktų reikalavimams kaip normą, bet ne išskirtinumą. Tokie ekspertai gyrė tai, kas ne tik atitiko formalius reikalavimus studijų programoms, bet ir viršijo juos, kokybės užtikrinimo ir gerinimo prasme. Nustačius būtent tokius faktus vertinimo metu, ekspertai buvo linkę juos traktuoti kaip išskirtinai gerus programos bruožus, vertus aukščiausio įvertinimo 4 balais.

Antra, analizuojant išvadų tekstus, teko pastebėti, kad kai kur trūksta aukščiausio balo pasirinkimo pagrindžiančių argumentų, tai yra ne visada buvo aišku, kodėl ekspertai nusprendė, kad tam tikra vertinamoji sritis yra verta 4 balų. Be to, kai kurių vertinimo išvadų tekstuose šalia teigiamų studijų programos (vertinamosios srities) bruožų aprašymo, ekspertai minėjo ir trūkumus ir teikė pastabas programos kokybei, tačiau visgi skyrė šiai vertinamajai sričiai aukščiausių balą.

Galima manyti, kad tokie niuansai priklauso ne tik ir ne tiek nuo objektyviai pastebėtų išskirtinių studijų programų bruožų, kiek nuo asmeninės subjektyvios ekspertų patirties, rašymo stiliaus ir rašymo įgūdžių, taip pat patirties vertinant studijų programas kitose kokybės agentūrose pagal tų agentūrų standartus ir metodologiją. Ekspertai vertina programas, vadovaujasi įvairiomis vertinimo perspektyvomis ir tradicijomis. Kita vertus, visgi yra nemažai išvadų, kuriose aukštas studijų programų įvertinimas pagrindžiamas analitiškai ir sistemiškai, pateikiant detalų programų

kokybės rodiklių aprašymą ir analizę.

1. Programos tikslai ir numatomi studijų rezultatai

Aukščiausią įvertinimą pelnusi ši studijų programų vertinamoji sritis pasižymėjo visų pirma labai gerai ir aiškiai suformuluotais studijų programos tikslais ir numatomais studijų rezultatais, tiesiogiai susijusiais su aukštosios mokyklos vizija ir misija. Tikslai ir rezultatai konstruojami pagal holistinį principą ir visiškai atitinka akademinę fakulteto kryptį bei organiškai dera su visos aukštosios mokyklos misija ir vizija.

Programos tikslai išsamiai atspindi studijuojamos disciplinos kompleksiskumą tiek teoriniu lygmeniu, tiek praktiniu ir puikiai dera su numatomais studijų rezultatais, nuosekliai ir visapusiškai juos įgyvendinant. Tikslai ir studijų rezultatai grindžiami tarpdiscipliniškumo principu, kas atspindi naujausias tendencijas moksle ir praktikoje, neapsiribojama siauru vienos disciplinos požiūriu. Pavyzdžiui, kai kurių menų srities studijų programų tikslai ir numatomi studijų rezultatai gavo aukščiausią įvertinimą už tai, kad jungia ne tik menų, bet ir istorinę, socialinę bei politinę perspektyvas. Ekspertai gyrė tas programas, kur studijų tikslai aiškiai padalinti į šias kategorijas: žinios ir jų pritaikymas, mokslinių tyrimų įgūdžiai, dalykinės kompetencijos, socialiniai bei asmeniniai įgūdžiai ir kompetencijos. Studijų programos tikslų, numatomų studijų rezultatų ir studijų dalykų sąsajos savianalizės suvestinėje yra pateiktos labai detalios, jos yra logiškos ir išbaigtos. Ypatingai buvo pastebėta ir perspektyva tinkamai paruošti studijų programos absolventus studijoms sekančiose pakopose – magistrantūroje arba doktorantūroje.

Kitas neabejotinas aukščiausią balą už šią sritį lėmęs veiksnys yra (savi)kritiškas studijų programos rengėjų požiūris į savo programų tikslų ir numatomų rezultatų pagrįstumą ir atitikimą darbo rinkos poreikiams ir netgi socialiniam-kultūriniam šalies kontekstui. Studijų programos poreikis grindžiamas darbo rinkos tyrimais. Tyrimai vykdomi periodiškai siekiant gauti vis naujesnių duomenų ir pagal juos atnaujinti programos tikslus ir numatomus studijų rezultatus. Gebėjimas atsižvelgti į socialinį-kultūrinį kontekstą ir etinių iššūkių supratimas bei stiprių moralinių nuostatų ugdymas buvo pažymėti kaip papildoma programų tikslų ir numatomų pasiekti studijų rezultatų stiprybė.

Ekspertai pastebėjo, kad mažiau formalus ir daugiau (savi)reflektyvus ir tiriamasis požiūris į visos savianalizės rengimą atskleidžia studijų programos rengėjų – dėstytojų ir administracijos darbuotojų – atsakingesnę ir brandesnę požiūrį į studijų programų kokybę. Ekspertai taip pat minėjo, kad kokybiškas, išsamus ir nedviprasmiškas studijų programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų aprašymas yra vienas pagrindinių kokybės kriterijų atliekant ekspertinį studijų programos vertinimą. Ekspertai skiria nemažai laiko susipažinimui su savianalizės suvestine, todėl tos studijų programos, kur tikslų ir studijų rezultatų bei jų sąsajų aprašymas buvo aiškus, išsamus, nepaliekantis spragų buvo įvertintas labai aukštai.

Ekspertai aukštai įvertino galimybę socialiniams partneriams (darbdaviams) prisidėti prie studijų programos tikslų ir numatomų studijų rezultatų formulavimo – ne tik formaliai, bet labiau įsitraukiant į šį procesą. Ypač buvo giriamos programos, kurių tikslų ir numatomų studijų rezultatų formavime dalyvauja ne vienas, o keli socialiniai partneriai (darbdaviai).

2. Programos sandara

Vertinant programos sandaros sritį, ekspertai akcentavo sandaros tarptautiškumą ir tarpdiscipliniškumą. Jų nuomone, aukštosios mokyklos visų pirma turėtų skatinti tarpdisciplininius

projektus, kadangi paskutinės mokslo vystymo tendencijos nukreiptos į multi- ir tarpdisciplininių tyrimų plėtojimą. Programos, kurios nebijo priimti šio iššūkio ir konstruoja savo sandarą taikant tarpdiscipliniškumo dimensiją, demonstruoja aukštesnę integracijos lygį bei tvirčiau užtikrina savo tvarumą nuolatinių pokyčių kontekste. Antra, ekspertai skyrė aukščiausią įvertinimą šiai sričiai už tai, jog siekiant pagerinti studijų programų tarptautiškumą, kai kurie dalykai arba net moduliai yra dėstomi anglų kalba o dalykai arba atskiros paskaitos (temos) dėstomi vizituojančių dėstytojų buvo įtraukti į integralią visumą. Ypač giriamos buvo kai kurios vadybos krypties programos už sandaros atitikimą analogiškomis Vakarų universitetų studijų programų sandaroms, kas dar tvirčiau pagrindė jų atitikimą atitinkamam Europos kvalifikacijos sąrangos lygmeniui.

Kiti ekspertų minėti šios vertinamosios srities privalumai skamba kiek konservatyviau ir apsiriboja programos sandaros atitikimu teisiniam reguliavimui bei įprastam studijų programų kokybės vadybos procesui: studijų programos rezultatai ir atskirų dalykų turinys yra visiškai suderinti tarpusavyje; studijų dalykų apimtis yra visiškai pakankama pasiekti studijų tikslus, o dalykų kreditai naudojami racionaliai ir tikslingai; studijų dalykai paskirstyti logiškai, nuosekliai, progresine tvarka nuo teorinių ir metodologinių studijų dalykų pradžioje, skirtų formuoti bendras kompetencijas, vėlesniuose semestruose įvedant dalykus, skirtus lavinti pagrindines profesines kompetencijas, iki labiausiai sudėtingų dalykų studijų pabaigoje, orientuotų dažniausiai į praktiką ir/arba tyrimus ir skirtų formuoti specialiąsias profesines kompetencijas.

Labai gerai įvertintos studijų programos pasižymi geru teorinių ir praktinių dalykų balansu bei mokslo ir praktikos integralumu, naujausių mokslo ir technologijų pasiekimų įtraukimu į studijų turinį. Dalykų literatūros sąrašai nuolat atnaujinami, į juos įtraukiami naujausi ir aktualiausi leidiniai.

3. *Personalas*

Ši vertinamoji sritis gavo santykinai didžiausią balų vidurkį. Kalbant apie šios srities būdingiausius bruožus, nemažai pagyrimų buvo skirta dėstančio personalo profesionalumui ir kompetencijai. Ekspertai pažymėjo, kad dėstytojai yra ir puikūs savo sričių mokslininkai, ir labai geri pedagogai. Taip pat labai aukštai buvo įvertintas dėstytojų dalyvavimas ir profesinėje veikloje. Apskritai, kai kuriuose išvadose galima pastebėti savotišką ekspertų nuostabą ir susižavėjimą studijų programų dėstytojais dėl jų ypatingo sugebėjimo suderinti savo veikloje šiuos tris pagrindinius veiksnius – mokslą, pedagoginę praktiką bei praktinę (kartais net ir visuomeninę) veiklą.

Ekspertai pažymėjo, kad programos vykdymui pasitelkiamas personalas ne tik atitinka, bet ir viršija teisės aktų reikalavimus, jų kvalifikacija yra pakankama numatomiems studijų rezultatams pasiekti. Dėstytojų mokslinė veikla reikšminga ir susijusi su dėstomais dalykais. Ekspertai aukštai vertino dėstytojų atliekamų tyrimų rezultatų integravimą į jų dėstomus dalykus. Aktyvia mokslinė veikla dėstytojams leidžia užsiimti labai geras balansas tarp tiriamosios veiklos ir dėstytojų krūvio bei profesiniam tobulėjimui skirtu laiku.

Daugumos dėstytojų praktinė veikla ir patirtis tiesiogiai susiję su jų dėstomais dalykais. Ekspertai pastebėjo, kad, norint išlaikyti aukštą studijų programų kokybę labai svarbu dėstytojams dalyvauti praktinėje veikloje darbo rinkoje, integruojant ten įgyjamas žinias į akademinę sferą.

Taip pat ekspertai įvertino galimybę dėstytojams įgyti ir/arba vystyti savo pedagogines kompetencijas. Dėstytojų kaip pedagogų kvalifikacijos kėlimas yra neatsiejama jų akademinės karjeros dalis, turinti potencialą ženkliai gerinti studijų programų kokybę. Taip pat ekspertai pastebėjo, kad pedagoginių pasiekimų vertinimas ir geriausių metų dėstytojų apdovanojimai yra puiki praktika aukštosiose mokyklose.

Ekspertų nuomone, vienas stipriausių studijų programos kokybės nulemiančių veiksnių yra

dėstytojų gebėjimas išlaikyti balansą derinant aukšto lygio mokslinių tyrimų tarptautinėse komandose veiklą su pedagogine veikla įtraukiant pažangius dėstyimo metodus ir technologijas bei programos tobulinimą. Santykinai didelė dėstytojų dalis dalyvauja tarptautinių mainių programose. Dėstytojai yra profesinių asociacijų ir bendrijų nariai, turintys glaudų ryšį su praktikos pasauliu. Be to, dėstytojai rengia ir publikuoja mokslinius straipsnius, tobulina kvalifikaciją bei užsiima profesine-visuališkai veikla. Kai kurių ekspertų nuomone, tai tikrai stulbinantys (*overwhelming*) personalo pasiekimai. Dėstytojai yra aktyvūs ne tik savo dėstomų dalykų srityje. Jų interesai apima ir platų susijusių giminingų disciplinų spektrą. Ekspertai pažymėjo, kad platus dėstytojų interesų laukas suteikia visas prielaidas užtikrinti integralumą programos sandaroje ir didesnę studijų programų tvarumą ateityje bei praplėsti taikomų dėstyimo metodų diapazoną (pavyzdžiui, į socialinių mokslų edukologijos krypties dėstytojų kompetencijas įeina ir sociologinės žinios, semiotika, estetika, fenomenologija, socialinės teorijos ir politika, pilietiniai judėjimai ir žmogaus teisės, tarpkultūrinio švietimo teorijos, švietimo reforma, taip pat technologijos, medijos ir bioetika).

4. Materialieji ištekliai

Vertinant materialiuosius išteklius, vieni ekspertai buvo linkę akcentuoti jų pakankamumą studijų rezultatų pasiekimui – numatytos patalpos studijoms yra adekvačios, jų pakanka; studijų programai reikalinga įranga yra pakankamai tinkama; metodiniai ištekliai prieinami ir reguliariai atnaujinami. Tuo tarpu kiti ekspertai pastebėjo aukštųjų mokyklų pastangas ne tik užtikrinti adekvatų materialinių išteklių minimumą, būtiną studijų programų numatomų studijų rezultatų pasiekimui, bet padaryti tai pačiu geriausiu ir patogiausiu būdu, gerinant, kiek įmanoma turimus išteklius ir investuojant į jų tobulinimą. Pagal tokią perspektyvą, materialieji ištekliai turi palengvinti, paskatinti ir sustiprinti studijų programos tikslų ir studijų rezultatų įgyvendinimą. Pavyzdžiui, aplinka yra ne tik adekvati, bet ir estetiškai patraukli, skatinanti pozityvų nusiteikimą ir kūrybiškumą; patalpos yra erdvios, modernios, gerai prižiūrimos, veikia ventiliacijos sistema, šaltuoju sezonu patalpos gerai šildomos, reguliariai remontuojamos.

Ekspertai taip pat įvertino ne tik išteklių pakankamumą, bet ir kaip studijų programoje užtikrinamas jų prieinamumas bei sąlygos jais naudotis. Pavyzdžiui, aplinka yra pritaikyta žmonėms su specialiaisiais poreikiais; plačiai naudojamos priemonėmis įvairių mokymosi ypatumų turintiems studentams, kuomet vieniems reikia daugiau vizualinės medžiagos, kitiems – svarbus audio kontaktas. Tokių priemonių taikymas ir sukuria lygias galimybes visiems studentams puoselėjančią aplinką. Studentams užtikrinta galimybė naudotis įranga ir kitais studijoms reikalingais ištekliais jiems patogiausiu metu, pavyzdžiui, vakarais, savaitgaliais ar ilgesniam laikotarpiui, ir būdu – pasiimti į namus, kas ypač aktualu kai kurių technologijų krypties programų studentams (ypač tais atvejais, kai įranga yra pakankamai brangi ir studentai negali jos nusipirkti). Technologijų krypties studijų programų išvadose ekspertai buvo linkę pabrėžti mokomosios įrangos atitikimą standartams, jos naujoviškumą ir kokybę. Kuo inovatyvesne įranga gali naudotis programoje studijuojantys studentai, tuo geriau buvo įvertinti materialieji ištekliai.

Bibliotekose yra įrengtos individualios darbo vietos, yra nedidelės uždaros erdvės, kur studentai gali dirbti netrukdomai. Sesijų metu pailgėja bibliotekų darbo valandos; laisvai pasiekiamos kitų aukštosios mokyklos padalinių bibliotekos. Bevielis internetas pasiekiamas iš įvairių aukštosios mokyklos patalpų, taip pat ir bendrabučiuose. Tikslingai ir racionaliai naudojama virtuali mokymosi aplinka, ypač Moodle sistema.

5. Studijų eiga ir studentų vertinimas

Panašiai kaip ir vertinant materialiujų išteklių sritį, analizuojant studijų eigą ir studentų vertinimą, kai kurie ekspertai buvo linkę daugiau akcentuoti visa tai, kas ne tik atitinka minimaliuosius reikalavimus šiai sričiai ir adekvačiai prisideda prie numatomų studijų rezultatų pasiekimo, bet ir tai, kas skatina studentų motyvaciją studijoms ir savarankišką mokymąsi, gerina jų adaptaciją pirmais studijų metais, prisideda prie bendruomeniškumo jausmo ir saviidentifikacijos su pasirinkta profesija formavimosi. Ekspertų nuomone, tai ne tik padeda geriausiu būdu pasiekti studijų rezultatus, bet taip pat turi didelį potencialą ugdant studento asmenybę ir netgi visuomeninę-pilietinę poziciją.

Ekspertai gyrė labai gerai išvystytą akademinės paramos studentams sistemą. Studentams sukurta galimybė plačiai naudotis Moodle ir kitų virtualaus mokymosi sistemų privalumais; jiems patogiausiu būdu pristatoma aktuali informacija apie atsiskaitymo terminus, tvarkaraščius, dėstytojų darbo valandas. Dalykai studijų tvarkaraščiuose paskirstyti tolygiai, sudarant studentams daugumą vienodą darbo krūvį visų semestrų eigoje. Studentams patiriant akademinis sunkumus, dėstytojų parama taip pat yra laisvai prieinama. Studentams suteikiama galimybė derinti studijas su studijomis susijusiu darbu. Jiems, taip pat turintiems specialių poreikių arba prižiūrintiems vaikus studentams, organizuojamos individualizuotos studijos. Studentų tarptautinių mainų programos organizuotos labai gerai – veikia informavimo apie galimybes išvykti į užsienio aukštąsias mokyklas sistema, o studentui sugrįžus garantuojamas užsienyje įgytų kreditų perkėlimas. Studentai nuolat pozityviai motyvuojami naudotis tarptautinių studentų mainų programomis. Viena pagrindinių paslaugų, kurią studentai gali tikėtis iš gerai veikiančios paramos sistemos – tai karjeros centrai, kur studentams padedama įsidarbinti ir vyksta jų profesinės karjeros tolimesnis monitoringas. Visos šios priemonės skatina studentų motyvaciją ir apsaugo studijų programas nuo didesnio studentų nubyrimo.

Analizuojant studentų vertinimo sistemą, ekspertai pozityviai įvertino gerai veikiančią grįžtamojo ryšio sistemą, kurios pagrindu kiekvieno semestro pabaigoje organizuojami detalūs rašto darbų tipinių klaidų individualūs ir grupiniai aptarimai, pristatomi išsamūs egzaminų vertinimai. Tai, anot ekspertų, yra vienas svarbiausių veiksnių, didinančių studentų motyvaciją siekti dar geresnių mokymosi rezultatų.

Kaip papildomą studentų mokymosi motyvaciją skatinantį veiksnių ekspertai išskyrė studentų skatinimą dalyvauti taikomuosiuose tyrimuose kartu su savo dėstytojais arba įmonėse bei katedros paramą publikuojant mokslinėje periodinėje spaudoje savo baigiamųjų darbų tyrimų rezultatus. Kalbant apie sąsajas su praktine taikomąja veikla, ekspertai nepraleido progos aprašyti išvadose (daugiausia, menų ir humanitarinių mokslų kryptyse), kad studentai turi puikią galimybę susipažinti ir bendrauti su savo studijų programų socialiniais partneriais-darbdaviais, organizuoti profesinę praktiką tų socialinių partnerių įmonėse ir netgi pabaigus studijas ten įsidarbinti.

Kitas motyvacinis veiksnys, leidžiantis geriau pasiekti studijų tikslus, yra studentams teikiama įvairi socialinė parama. Ekspertai minėjo gerai išvystytas psichologinio konsultavimo paslaugas: stresų valdymo ir konfliktų sprendimo, savęs pažinimo užsiėmimus, savitarpio pagalbos grupių susitikimus. Kitas pavyzdys yra sporto ir laisvalaikio centrai, kuriuose gali lankytis aukštosios bendruomenės nariai, galima organizuoti įvairius sportinius renginius. Galimybė praturtinti savo kultūrinį gyvenimą ir dalyvauti aukštosios mokyklos kūrybinėje veikloje – lankyti teatro būrelius, chorą, literatūrinius vakarus, koncertus, pan. – taip pat buvo pastebėta ekspertų ir įvertinta kaip stipri ir teigiama paramos studentams priemonė.

6. Programos vadyba

Būdingiausi aukščiausių įvertinimą gavusių programų vadybos srities bruožai jungia visą kompleksą išplėtotų ir gerai veikiančių priemonių, nukreiptų į tęstinį studijų programų tobulinimą jungiant visus

šio proceso dalyvius ir suinteresuotus asmenis. Pirma, aukštoji mokykla grindžia savo kokybės politiką tam tikrų formalų dokumentų rinkiniu: studijų programų kokybės vadovu, taisyklėmis, etikos kodeksu (reguliuojančiu akademinės etikos ir plagiarizmo politiką, studentų ir dėstytojų teises ir atsakomybes, kt.), vidinio kokybės vertinimo procedūrų aprašus, mokomosios praktikos organizavimo ir vertinimo procedūrų aprašus, kt. Antra, egzistuoja išvystyta struktūra, kur kiekvienam sudedamajam elementui pagal subsidiarumo principą priskiriamas atitinkamas vaidmuo veikiant atitinkamuose struktūros lygmenyse – studijų programos komiteto, katedros, fakulteto, studijų kokybės skyriaus (komiteto), akademinės tarybos. Vadovaujamosi sisteminiu požiūriu derinant galimybes decentralizuotai spręsti iškylančias problemas ir vengiant pavienio, atsitiktinio ir epizodinio reagavimo į susidariusią momentinę situaciją taktikos. Visos kokybės vadybos grandys veikia darniai, kaip vieningas mechanizmas ir į situacijas reaguoja pakankamai operatyviai ir lanksčiai. Komunikacija tarp grandžių yra skaidri, nei viena iš jų nėra apsunkinta nereikalingomis biurokratinėmis procedūromis, nei vienas iš jų atliekamų veiksmų nėra savitiksliis, bet grindžiami kokybės vadybos principais ir nukreipti į konkrečios užduoties įvykdymą siekiant gerinti programų kokybę. Tokią programos vadybos sistemą ekspertai įvertino labai aukštai ir pavadino įspūdinga.

Išskiriant konkretesnius teigiamus programos vadybos srities bruožus, ekspertai minėjo, kad studijų programos tikslai ir numatomi rezultatai peržiūrimi reguliariai vieną kartą per metus fakultetų tarybose ir studijų programos komitetuose, įtraukiant į posėdžius socialinius partnerius, studentų atstovus ir absolventus. Apklausų būdu surenkami kiekybiniai ir kokybiniai duomenys; vyksta apvaliojo stalo diskusijos, konsultacijos. Vertinant programą kiekvieno semestro pabaigoje, prašoma studentus ir dėstytojus pateikti savo nuomonę apie dėstytojų metodus, dalykų turinio sudėtingumo lygį, jo atitikimą programos tikslams, naujovių poreikį. Vėliau studentai ir dėstytojai gauna grįžtamąjį ryšį apie jų daromą įtaką programos tobulinimui. Kaip taisyklė, aukštai įvertintoms programoms būdingas aukštas studentų dalyvavimo apklausose lygis; tai gali rodyti jų suinteresuotumą dalyvauti programų vadybos procesuose ir aukštą motyvaciją gerinti studijų programas. Tolimesni programos tobulinimo veiksmai kruopščiai planuojami paskirstant laiką ir atsakingus padalinius ir asmenis.

Aukštosios mokyklos Studijų kokybės centras arba kiti padaliniai (Karjeros centrai) atlieka absolventų įsidarbinamumo ir profesinės karjeros bei darbdavių nuomonės apie programos absolventų žinių ir įgūdžių atitikimą darbo rinkos poreikiams tyrimus, įtraukiant šiuos duomenis į bendrą programos vadybos sistemą. Nuolat vyksta darbo rinkos monitoringas siekiant išaiškinti darbdavių lūkesčius, kad studijų programų atnaujinimas atitiktų aktualiausias darbo rinkos poreikius. Palaikomi glaudūs ryšiai su absolventais; jų nuomonė apie studijų programas yra reikšminga, ja remiamasi tobulinant programas.

Ekspertai buvo linkę labai aukštai įvertinti bet kokius veiksmus, koncepcijas ir iniciatyvas, skatinančias intensyvesnius ryšius su socialiniais dalininkais ir platesnėje perspektyvoje. Pavyzdžiui, studijų programos tobulinimui naudojamas palyginimo su analogiškais programomis iš kitų, neretai prestižinių, užsienio valstybių universitetų principas. Kitas pavyzdys, siekiant tvarumo ateityje skatinamas glaudesnis fakulteto narių tarpusavio ryšys, iš katedrų narių buriamos komandos bendram tikslui pasiekti. Apskritai, ekspertai sveikino bet kokią stiprią ateities vizijos vystymo strategiją, padedančią pozityviai studijų programų raidai.

Apibendrinimas

Remiantis 2010-2015 metais įvertintų studijų programų analizės rezultatais, aukščiausią įvertinimą (22-24 balai) gavusios studijų programos sudaro santykinai nedidelį visų šiuo laikotarpiu įvertintų studijų programų dalį – iš viso yra 69 tokios studijų programos arba 6 %. Dauguma šių studijų programų priklauso universitetinių pirmosios ir antrosios pakopų studijų rūšiai. Pagal 22-24 balais įvertintų studijų programų kiekį, su didesniu atotrūkiu nuo kitų aukštųjų mokyklų pirmauja Vilniaus universitetas (18 studijų programų). Atskirose studijų srityse (technologijos, biomedicinos, socialiniai, humanitariniai, fiziniai mokslai ir menai) aukščiausią įvertinimą gavusių programų skaičius nesiekia 9 % nuo bendro kiekvienos studijų srities įvertintų studijų programų skaičiaus: biomedicinos mokslų srityje tokių programų yra daugiausia nuo bendrojo šios srities įvertintų programų kiekio – 8,59 %; mažiausia nuo bendrojo įvertintų programų kiekio – humanitarinių mokslų srityje (2,75 %). Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų imtis nėra vienalytė viduje – iš 69 studijų programų net 54 (78,3 %) gavo 22 balų bendrą vertinimą, 10 programų (14,5 %) surinko 23 balus ir tik 5 (7,2 %) studijų programos surinko 24 balus.

Analizuojant duomenis pagal vertinamąsias sritis, visų studijų kryptių studijų programų bendri vidurkių rodikliai yra pasiskirstę tarp aukščiausio 3,87 balo (personalo sritis) ir 3,57 balo (studijų eigos ir jos vertinimo sritis).

Siekiant nustatyti būdingiausius aukščiausią įvertinimą gavusių studijų programų bruožus, buvo atlikta studijų programų ekspertinio vertinimo išvadų kokybinė turinio analizė. Buvo analizuojamos tik tos vertinamosios sritys, kurios gavo 4 balus. Analizė atskleidė, kad vertinant, kas konkrečioje vertinamojoje srityje yra išskirtinai gero ir verto 4 balų, buvo vadovaujama dviem skirtingomis perspektyvomis. Pagal pirmą perspektyvą, studijų programų išskirtinumas buvo traktuojamas kaip visiškas teisės aktų reikalavimų ir konkrečios vertinamosios srities vertinimo kriterijų išpildymas ir atitikimas. Antra perspektyva studijų programų atitikimą teisės aktų reikalavimams traktuoja veikiau kaip normą, o ne kaip išskirtinai teigiamus studijų programų bruožus, vertus 4 balų. Vadovaujantis šiuo požiūriu, tik minimalius reikalavimus viršijančios studijų programų savybės yra išskirtinės ir vertos aukščiausio balo. Galima būtų išskirti tokius išskirtinių programų bruožų apibendrintus pavyzdžius: programos tikslai ir studijų rezultatai atspindi disciplinos kompleksiskumą teoriniu ir praktiniu lygmenimis, grindžiami tarpdisciplininio požiūriu ir jungia gretimų disciplinų perspektyvas, pilnai atitinka darbo rinkos poreikius bei socialinį-kultūrinį šalies kontekstą; studijų rezultatai ir atskirtų dalykų turinys visiškai suderinti tarpusavyje, programos sandara konstruojama siekiant aukšto teorijos ir praktikos integralumo, įtraukiant naujausius mokslo ir technologijų pasiekimus; dėstytojai yra ne tik aktyvūs atitinkamų sričių mokslininkai, bet ir aukštos kvalifikacijos pedagogai, patyrę praktikai ir netgi visuomeniniai veikėjai; studentų informavimo sistemos veikia efektyviai, studentams sudarytos plačios galimybės aktyviai veikti aukštosios mokyklos bendruomenėje; materialieji išteklių ne tik visiškai pakankami, bet netgi skatina, palengvina ir optimizuoja geriausių studijų rezultatų pasiekimo būdus; studijų programų vadyba yra efektyvi ir sisteminga, įtraukianti į studijų programų kokybės gerinimą visas suinteresuotas šalis, nukreipta į platesnį tarpinstitucinį bendradarbiavimą bei glaudesnius ryšius su socialiniais dalininkais siekiant studijų programų tvarumo ateityje.